

Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet
Barne- og ungdomsavdelingen
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Vår dato
03.12.14

Vår referanse

Saksbehandler
Eyvind Elgesem

Deres dato

Deres referanse

Vedr. høring – forslag om å utvide adgangen til å planlegge hjelpetiltak med hjemmel i lov om barneverntjenester

Det vises til departementets høringsbrev av 20.10.2014 vedrørende forslag om å utvide adgangen til å pålegge hjelpetiltak med hjemmel i lov om barneverntjenester. Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion Øst og Sør (RBUP Øst og Sør) og Regionalt kunnskapsenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern, Region Midt-Norge (RKBU Midt-Norge) sender med dette felles høringsuttalelse.

RBUP Øst og Sør og RKBU Midt-Norge er kompetansegivende organisasjoner som gjennom forskning, undervisning, formidling og tjenestestøtte arbeider for å bedre tjenestene for barn og unge.

Overordnet vurdering

RBUP Øst og Sør og RKBU Midt-Norge slutter seg i hovedsak til de foreslåtte endringene i barnevernlovens § 4-4, og begrunnelsen for dem. Muligheten for å pålegge foreldre hjelpetiltak vil kunne øke barneverntjenestens evne til å komme barn og familier til hjelp tidligere, med mer virksomme intervensjoner. Det vil kunne forebygge mer inngripende tiltak og allikevel føre til viktige endringer i barns situasjon og utvikling. Mye tiltaksforskning peker på at «mindre» kan være «mer» i dette komplekse feltet.

Vi støtter også at alle tre typer hjelpetiltak (kompenserende, omsorgsendrende og kontrollerende) skal kunne pålegges foreldre.

Forslag til endringer i ny § 4 -4

1. I Høringsnotatet foreslår departementet at fylkesnemnda kan gi foreldre pålegg om tilsyn, meldeplikt og urinprøver. Vi ber departementet vurdere om disse kontrollerende tiltakene i særlige tilfeller bør kunne suppleres med pålegg til foreldre om behandling for rus- og

**Regionsenter for barn og unges psykiske helse
Helseregion Øst og Sør**

RBUP Øst og Sør
Gullhaugveien 1-3, 0484 Oslo
Postboks 4623 Nydalen, 0405 Oslo

Sentralbord: + 47 22 58 60 00
Web: <http://www.r-bup.no>
Firmamail: mail@r-bup.no

Bankkonto: 6096.05.18392
Org.nr: 980.633.004

psykiske problemer. Vi ser imidlertid at dette ikke er uproblematisk både ut fra etiske og faglige vurderinger. Tiltak rettet direkte mot foreldre befinner seg i et vanskelig spenningsfelt mellom barnets beste og foreldrenes integritet. Å pålegge foreldre behandling, vil nok av mange kunne oppleves som et stort inngrep i deres liv, og det er tenkelig at slike pålegg fra barnevernet/fylkesnemnda vil kunne skade samarbeidet mellom foreldrene og barnevernet og dermed indirekte barnet. Et annet spørsmål er om slike inngripende pålegg, som er direkte rettet mot foreldre, bør være barnevernets oppgave; både med hensyn til kompetanse og juridiske rammebetingelser. Til tross for disse betenkeligheter, mener vi at i enkelte tilfeller vil det være til barnets beste at foreldre pålegges behandling. Foreldres rusproblemer og psykiske problemer er blant de største belastningene for barn. Barnevernet må imidlertid vise varsomhet, og ha prøvd ut alle muligheter med hensyn til å motivere foreldre til frivillig behandling. Pålegg om behandling bør være siste utvei før en § 4-12 sak.

2. RBUP Øst og Sør er glade for at begrepet «omsorgsendrende tiltak» kommer inn i loven, og at barneverntjenesten, slik vi forstår det, får et skjerpet krav om å benytte slike hjelpetiltak. Det er liten tvil om at samspillet mellom foreldre og barn er av avgjørende betydning for barns utvikling, og at nettopp dette bør være i fokus for barneverntjenestens oppmerksomhet. Vi er imidlertid ikke enige i at det bør stå i loven at slike tiltak må bygge på et «sikkert kunnskapsgrunnlag». Ingen kunnskap er sikker, og det er ulik grad av evidens for de tiltakene som listes opp i høringsnotatet. I praksis til det kunne lede til unødvendige konflikter mellom foreldre og barneverntjeneste om hvorvidt et konkret tiltak er basert på «sikker kunnskap», og dermed hindre gjennomføringen av tiltaket. Vi foreslår at teksten endres til at *«tiltak som anvendes skal være faglig og etisk forsvarlige, være kunnskapsbaserte og tilpasset barnet og dets situasjon.»* Siste ledd følger av at mange av tiltakene som listes opp bare er evidensbasert for noen målgrupper og ikke alle. «Kunnskapsbasert» kan defineres som «tiltak som har støtte i eller er bekreftet av tiltaksforskning.»
3. RBUP Øst og Sør mener at vedtaksmyndigheten, slik departementet foreslår, bør ligge i fylkesnemnd med forenklet vedtaksform. Vi oppfatter imidlertid at en viktig del av begrunnelsen for selve lovendringen er å øke barneverntjenestens mulighet til å komme tidlig inn og forebygge omsorgsovertakelser gjennom virkningsfulle hjelpetiltak. Å legge vedtaksmyndigheten til fylkesnemnda vil kunne motvirke intensjonen med bestemmelsen. Ventetid i fylkesnemndene er allerede et problem. Nye oppgaver vil kunne øke problemet ytterligere. Det er også mulig at høringsutkastet undervurderer hvor mange saker som vil gå til muntlig behandling i fylkesnemnd. Det blir derfor viktig ved en eventuell lovendring å følge med på i hvilken grad kravet om fylkesnemndsbehandling motvirker gjennomføring av bestemmelsen, og å tilføre fylkesnemndene nødvendige ressurser.

Øvrige merknader

RBUP Øst og Sør er sterkt uenig med høringsnotatet i at foreldre ikke skal kunne pålegges å motta hjelpetiltak utenfor hjemmet sammen med barnet. Ny forskning viser at de minste barna utsettes for mest mishandling og har størst sannsynlighet for å bli påført store og ofte irreversible skader gjennom omsorgssvikt, mishandling og misbruk. Høringsnotatets avvisning svekker muligheten for å komme tidligere inn på en god nok måte overfor de minste og mest sårbare barna. Foreldre og barnsentre er den beste arenaen for både å kunne beskytte barnet og samtidig vurdere om foreldre har nødvendig endringspotensiale. Vi mener derfor det er tunge argumenter for at denne vurderingen i høringsnotatet omgjøres.

Høringsnotatet lister opp en rekke omsorgsendrende hjelpetiltak som det kan være aktuelt å pålegge foreldre å motta. Som nevnt er graden av evidens ulik for disse programmene og tiltakene. Noen som burde vært nevnt er ikke med, for eksempel TIBIR, en forebyggende metode med flere evidensbaserte og i denne sammenhengen aktuelle komponenter basert på PMTO. Andre av de nevnte metodene er brukt i nokså stor skala, er kunnskapsbaserte etter definisjonen over, godt likt av foreldre, men ikke forsvarlig evaluert. Ett tiltak (Nurse Family Partnership) er foreløpig ikke implementert i Norge. De opplistede tiltakene har altså 1) ulik spredningsgrad, 2) ulik forskningsstøtte, 3) er både forebyggende og behandlende og 4) er for ulike målgrupper. Noen programmer er for smale målgrupper, mens noen er for bredere målgrupper. For noen målgrupper, for eksempel for foreldre til barn med depresjon og angst er det ikke listet metoder eller tiltak. Det er allerede i dag problemer knyttet til tilgangen til omsorgsendrende hjelpetiltak i ulike deler av landet. Vi mener at den foreslåtte lovendringen må følges av et program for kunnskapsinnhenting om, utvikling av, forskning på, og spredning av kunnskapsbaserte hjelpetiltak. Første fase bør være en dugnad for å evaluere hjelpetiltak som allerede spres i stor skala, som ICDP og COS, med henblikk på å vurdere effekten av disse programmene.

Vi mener også at departementet bør ta initiativ til at det utvikles en forskrift eller veileder som setter tiltakene i forhold til hverandre og gir anvisninger for hvilke tiltak som kan brukes for hvem til hvilke formål. I denne sammenhengen bør barneverntjenestens plikt til å følge opp og evaluere tiltak løpende skjerpes inn, slik at hjelpetiltak ikke får løpe i et år før noen ser på hva som skjer i familien. Evalueringer av endring bør skje systematisk med hjelp av videobservasjon og standardiserte verktøy. Det bør vurderes om plikten til løpende evaluering av hjelpetiltak bør inn i lovteksten.

Med vennlig hilsen
sign.

Arild Bjørndal
Direktør
RBUP Øst og Sør

sign.

Odd Sverre Westbye
Senterleder
RKBU Midt